

GAZETA

MAZILILOR ȘI RĂZEȘILOR

BUCOVINENI.

Apare de două ori pe lună.

Abonamentul în țară:		Abonamentul în România și străinătate:	
Pe an	6 cor.—	Pe an	7 lei.—
Pe șese luni	3 cor.—	Pe șese luni	4 lei.—
Un număr 25 bani.			

Redacția și Administrația: Cernăuți, Str. Francisc 42.

Istravă de puteri.

Nu e scopul nostru a ne amesteca în politica generală a Bucovinei, și căutam să evităm orice discuție în privința aceasta, însă dacă privim tabloul ce ni se prezintă în viața politică și cântărim rostul și folosul atâtor discuții pătimase din care nu rezultă pentru Români decât dușmăniile personale, în paguba solidarității naționale, dacă în momente de mare însemnătate pentru viitorul nostru, vedem puterile naționale cuprinse de vârtejul unei socoteli furtunoase între frați, pecând dușmanul veghia și, cu rândurile bine disciplinate, păsește unitar spre o țință bine lămurită — credem că e timpul suprem să zică cineva, din inimă nefățărută și cu hotărâre: să ne trezim! Unde vom ajunge cu certele aceste?

Noauă Răzeșilor, ne este indiferent, dacă stă la putere cutare sau cutare persoană, dacă cutare politician e mai influent decât alții. Avem însă mare interes ca corpul nostru național să fie puternic în afară și solid înlăuntru. Noi ceice pornim o mișcare pentru salvarea atâtor sate răzeșești din ghiarele slavismului, suntem prea slabi pentru a ajunge singuri scopul nostru, și avem lipsă de sprijinul întregii națiuni, însă, dacă cele mai de samă puteri ale acestei națiuni se istrăvesc, să risipesc în lupte fără rost ce se dau în dauna influenței și a demnității noastre, cum putem nădăjdui să propoșim? Dar acest interes, acea necesitate care e concentrarea puterilor, este, mai ales în momentele de față, o chestie vitală pentru tot neamul nostru.

Dacă aruncăm o privire în tabăra Rutenilor și vedem cum toate puterile se întrunesc acolo pentru propaganda ucraină și pentru combaterea Românilor, și ne întoarcem apoi ochii spre cele ce se întâmplă la noi, ni se amărește sufletul și ne mirăm cum se poate să fim așa de puțin pe pază. Să nu ne lăsăm orbiți de succesul, în multe locuri neașteptat, dar pentru aceasta și puțin sigur, al catastrofei național. Mâne, poimâne, acest succes se poate schimba într'o înfrângere dureroasă, dacă nu vom da atenție cuvenită tacticei dușmanilor noștri și nu le vom opune o acțiune organizată care să paralizeze machinațiunile lor. Căci la noi, de prezent, dacă se face ceva, e a se mulțami mai mult unor străduinți particulare, pe când organizația Rutenilor e condusă pe toate liniile dela un centru care e bine informat de toate câte se întâmplă în țară și care dispune de puteri și de mijloace îndestulate. Astfel, ei au societatea politică „Ruska Rada“, care susține un birou național, unde orice ucrain primește gratuit sfaturi în chestii naționale, economice, juridice. „Seleanska cassa“, pe lângă afacerile comerciale (banca, prăvălii, lăptărie), are o secție de editură, care tipărește și vinde pe un preț de nimic, diferite cărțițele de agitație pentru popor. *) Rutenii adună apoi fonduri pentru o „Școală ucraină“, organizează filiale de-ale societății „Ruska besida“ pe la sate, o „Societate istorică“ ține în Cernăuți cursuri populare din istorie, geografie, igienă, contabilitate și altele. Iar pentru conscripția ce se face, „Ruska Rada“ are în oraș și suburbii 12 birouri.

La noi, însă, se face politică internă cu zgomot, sudalme, judecăți. Nu ar fi timpul să se facă puțin lucru de folos pentru nație, mai ales din partea celor chemați să dirigeze și să îndrumeze? Apoi, nu ar fi timpul să se facă și puțină cultură? Poate că, gândindu-ne la astfel de lucruri, nu ne va rămânea timp pentru sfadă, și ne vom apropia mai mult unii de alții, vom învăța că câte odată trebuie și de iertat, iar pe urmă poate vom afla mijloace, fiind în adevăr uniți, să și pedepsim, fără zgomot însă, dacă cineva va fi atât de păcătos. Să încetăm deci cu risipirea puterilor noastre în certe zădarnice, acumă când conscripția are să arate dacă suntem în adevăr mai puțini ca dușmanii noștri, acumă când se apropie alegerile pentru dietă, la cari ar trebui să ne arătăm ca popor serios și nu ca o ceată de gălăgioși.

Am vorbit de cultură. Sume mari de bani s'au cheltuit, din partea unor oameni particulari și a unor grupuri politice, în lupte electorale, în lupte de partid. Și nu ne gândim aice la acele lupte cari sunt indispensabile, pentru cari se cuvin jertfe în interesul

*) Broșura »Rusene a voloska vira« face parte din aceste publicații.

neamului, când e vorba de un dușman extern, ci avem în vedere acele lupte cari au de scop de a înlătura pe un Român pentru a așeza în cinste pe altul. Dacă numai o parte din mijloacele și puterile cheltuite astfel s'ar întrebuița pentru scopuri culturale, s'ar face un lucru vrednic de laudă și folositor. Ne va zice cineva, că începem și noi cu fraze: unire, cultură etc.! Dar să ne gândim la una: avem noi o gazetă care ar împlini o serioasă misiune culturală, pe baze mai largi? Dacă cineva a încercat să facă aceasta, nu a dus-o departe, din lipsă de mijloace, dovadă scurta durată a „Deșteptării“, scoasă de câțiva studenți din „Junimea“ în frunte cu d. Grămadă. De lipsa unor broșuri pe înțelesul poporului nici să nu vorbim. Dar poporul totuși capătă multe de citit: gazetele politice. Dar vai! Lectura aceasta, adese, nu că nu-l nobilitează, dară chiar îl strică mai rău, sau îl pune pe gânduri și îl face să piară orice încredere în domnii pe cari îi vede batjocurindu-se câte odată mai rău decât țaranii. Pe mulți poate îi face să piardă orice tragere de inimă pentru școală. Ei bine, dacă nu îndreptăm moravurile, dacă nu cultivăm masele, cel puțin să nu lățim, prin exemple scârboase, barbaria!

Ce ne trebuie așadară? Întâiu și întâiu concentrarea puterilor asupra unui singur scop: binele și apărarea neamului. În ce mod să se facă aceasta, vom afla ușor, dacă numai vom avea gândul bun, și ne vom uita ce fac alții, adică protivnicii noștri naționali, nu însă pentru a-i imita, ci pentru a ști cum se poate zădărnici înaintarea lor în dauna noastră.

Iancu Cuparencu.

Omagiul Bucovinei

în 12 Octombrie 1777.

La mazili se numărau: Constantin Arapul, Antiochi Căpitan, Filip Archip, Luca Archip, Simeon Boldescu, Vasile Bojescul, Iordachi Perjul, Gheorghe Perjul, Andrei Botușe, Teodor Pitarul, Sandul Păunel, Mihalachi Cerniov-schi, Grigori Drăghinici, Constantin Drăghinici, Dumitraș Drăghinici, Antiochi Teliman, Paraschiv Grecul, Ion Goian, Gheorghe Goian S., Gheorghe Goian I., Dumitraș Goian, Ioniță Gore, Costachi Gore, Lupul Galer, Damian Holban, Alexandru Ilschi, Vasile Ieremiță, Gavril Cracalia,

Mihalachi Cracalia, Georgi Còstriș, Teodor Calmuțchi, Vasile Calmuțchi, Mihalachi Cuparenco, Vasile Cuparenco, Ion Cuparenco, Constantin Lepădat, Georgi Lență, Teodor Mănescu, Vasile Marcu, Teodor Mitiescul, Sandul Morțun, Vasile Morțun, Petre Morțun, Nicolai Morțun, Constantin Morțun, Ioniță Moțoc, Mihalachi Moțoc, Teodor Păunel, Manole Potlog, Constantin Părvul, Vasile Paladi, Costachi Părjilă, Ioniță Părjilă, Constantin Stroescul, Mihalachi Stroescul, Ilie Stârcea, Vasile Semaca, Mihalachi Șchean, Ion Zota, Vasile Samson, Iordachi Șelpan, Constantin Șelpan, Ștefan Giurgiovan, Ursachi Sorocean, Ion Sava, Dumitraș Șchean, Ion Tăutul S., Andrei Tăutul, Ion Tăutul I., Nicolai Tăutul, Dumitraș Tăutul, Iordachi Tomusei, Gheorghei Tomusei, Simeon Tăutul, Constantin Volcinschi, Vasile Vlad, Ion Vlad, Ilie Vlad, Ion Volcinschi S., Ion Volcinschi I., Gligoraș Volcinschi, Gheorghei Vergulici, Alexandru Vasilco, Antiochi Volcinschi, Ilie Goian, Gheorghe Moșan, Nicolai Grigorcea, Constantin Șahin, Teodor Holubei, Georgi Galer, Nicolai Vătav, Mihalachi Goian.

(Va urma).

Apel către Răzeșii de peste Prut^{*)}

Fraților Mazili și Răzeși! Vremile se schimbă, și cu vremile se schimbă și oamenii. Copiii apucă alte deprinderi și uită de cele ale părinților, iar despre moșii și strămoșii lor abia dacă mai știu ceva din gura oamenilor bătrâni. Așa s'a întâmplat și Răzeșilor. Foarte mulți din aceia, cari trăiesc în sate rusești nu știu aproape nimic din trecutul neamului lor și cred că așa cum este acum, a fost și de demult. Așa cred ei că, dacă vorbesc acum rusește, sunt Ruteni sau Ucraini, dacă au școli rusești și capătă de citit gazete rusești, se trag din părinți Ruteni. Dar din norocire, cărțile din vremuri vechi, știu mai bine a păstra adevărul decât mințea omului, care uită, căci ce e scris negru pe alb, rămâne pentru vecii vecilor. Așa putem afla în cărți și scrisori din vremuri vechi, că Răzeșii ce vorbesc astăzi rusește, au vorbit odată românește, aflăm că ei nu au nimica a face cu

*) Acest articol se publică în traducere ruteană ca supliment la numărul prezent al gazetei, și va fi totodată o replică la broșura „Rusene a volosca vira“.

Rutenii sau Ucrainii de astăzi, cari au venit din țări străine și s'au așezat aici așa de mulți, încât chiar mulți din locuitorii vechi ai Bucovinei au deprins limba lor și au uitat pe cea strămoșască. Dar nu numai din cărți putem afla aceasta, ci și oamenii bătrâni își aduc aminte, că odinioară se vorbea românește în toate satele răzeșești. O samă din acești bătrâni știu încă rugăciuni românești, învățate dela părinții lor, știu apoi, că părinții lor aveau neamuri în Moldova la cari umblau adese, și cari vineau la ei, precum se și cuvea, ca să nu uite frate de frate. Ce să facă acuma Răzeșii de astăzi? Se cuvine să se lepede ei cu totul de aceea ce au fost părinții și moșii lor și să se înghame la carul Ucrainilor cari vreau să se facă stăpâni pe locuitorii cei vechi? Cred, că orice Răzeș, care ține la cinstea neamului său, la numele său, va zice că nu! Căci doar Răzeșilor, celor mai vechi stăpâni pe acest pământ, li se cuvine să fie cei dintâi și nu Galițianilor, cari au venit ieri alaltăieri încoace.

Aceasta au înțales mai mulți oameni învățați ce sunt din neam de Răzeși și s'au gândit cum să facă, să scape pe frații lor din ademenirile Ucrainilor. Pentru aceasta au scos ei o gazetă răzeșească care va apăra și va îndruma pe răzeși. Gazeta e scrisă românește, însă, ca să o înțeleagă și aceia cari au uitat limba românească, Redacția adaugă la ea și o parte scrisă rusește, ca să deschidă ochii Răzeșilor dela hotarale Galiției și să-i abată dela căile pe cari îi ademenesc Ucrainii. Noi vom arăta cine sunt Răzeșii, de unde se trag și cu cine se cuvine să fie și ce limbă ar trebui să vorbească.

Cine sunt Românii?

Înainte de ce vom spune cine sunt Răzeșii, trebuie să vorbim pe scurt despre începutul neamului românesc, și apoi vom înțelege mai bine obârșia Răzeșilor, cari fac parte din acest neam. O sută de ani după nașterea Domnului nostru Isus Hristos, era războiu între două popoare: Romanii și Dacii. Romanii erau un popor foarte puternic și învățat. Ei vorbeau limba latinească, acea limbă pe care o învață încă astăzi aproape toate popoarele civilizate de pe pământ în școli mai înalte. Dacii erau un popor mai mic, dar foarte viteaz. Ei locuiau în munții Carpaților, deci și pe pământul care se chiamă astăzi Bucovina. După lupte crâncene, Romanii au biruit pe Dacii și i-au bătut așa de tare, că numai puțin popor a scăpat cu viața. Atunci împăratul Romanilor, care se chema Traian, și pe care Românii încă astăzi îl pomenesc în

colindele lor, a adus din Italia și din alte țeri ale Romanilor, o mulțime de popor pe care l-a așezat în țara Dacilor. Dacia ajungea în resărit până la Marea-neagră și la râul Nistru, în apus până la Tisa, un râu mare din țara ungurească, și cuprindea și Bucovina de astăzi. La meazăzi, hotarul Daciei era Dunărea. Poporul latin, adus în Dacia, a trăit peste 150 de ani în pace și în bine. Dar dela un timp, începură a veni de departe din răsărit popoare barbare și selbatice cari erau așa de numeroase încât nici Romanii, cât de tari erau ei, nu au putut să-i oprească în cale. Atunci împăratul lor Aurelian a strâns toată oastea și pe diregătorii săi din Dacia și a părăsit această țară, lăsându-o altor popoare. Cea mai mare parte a locuitorilor latini din Dacia însă, nu a părăsit țara, ci s'a ascuns în Munții Carpați, unde au fost scutiți și au putut mai bine să se apere. Aice în Carpați, acești oameni au trăit ca păstori, și aice din Romanii aduși de Traian și din Dacii câți mai rămăsesse s'a făcut pe încetul un popor cu o limbă mestecată, care nu era mai mult latină, dar care se putea ușor cunoaște că se trage din cea latină. Această limbă a fost limba românească, și încă astăzi, cine a învățat cât de puțin latinește, poate cunoaște câtă asemănare au aceste două limbi.

Slavii, Bulgarii, Ungurii.

Vr'o patru sau cinci sute de ani după așezarea Romanilor în Dacia, au venit în părțile aceste, ca supuși ai altor popoare barbare, un popor numeros, care a trecut chiar dincolo de Dunăre, dar s'a așezat și în șesurile Daciei. Acești oameni au fost numiți „Sclavi“, ceea ce însemnă pe lătinește „robi“. Din „Sclavi“ s'a făcut numele „Slavi“, pe românește „Șchiai“ sau „Șchei“. Slavii s'au întâlnit aice cu Românii cari, în timpuri de pace, se coborau dela munți și se așezau în șes, unde fusese locuințele lor vechi. Ei s'au împrietenit și au trăit în pace ca vecini. Acești Slavi au început a deprinde apoi limba românească și au uitat cu timpul pe a lor, astfel, că numai unele nume de sate și de râuri mai aduc aminte de ei. Așa de pildă satul Șcheia, e numit astfel după ei, căci „Șchei“ însemnă atâta cât „Slavi“. Tot așa de pildă numele de râuri „Prahova“ sau „Tecuciu“ sunt slave.

La 680 de ani după nașterea lui Hristos, au venit de s'au așezat pe malul drept al Dunării Bulgarii, cam de aceeași familie ca Ungurii, și au întemeiat o împărăție a cărei putere ajungea și în Dacia. Ei însă s'au amestecat cu Slavii și au primit, odată cu legea creștină, limba Slavilor. Dar 200 de ani mai târziu vin

Ungurii. Ei trec peste Carpați și se așează acolo unde se află și azi. Ungurii au găsit în munți și în văile apropiate pe Români și încă și rămășițe de Slavi organizați în voievodate, adică în mai multe ținuturi mici cu domni ce se numiau voievozi. Ungurii s'au făcut stăpâni pe aceste ținuturi, dar chiar după ce împărăția puternică a Bulgarilor se stânsese (anul 1018) și nu li stetea mai mult în cale pe malul stâng al Dunării, unde se aflau Români, Ungurii totuși erau mai puternici mai mult în partea despré Ungaria a munților Carpați, care parte se numește Ardealul, pe când partea cealaltă a Carpaților nu era în stăpânirea lor. Aice, în partea către Dunăre, în Oltenia, au început Români a întemeia o țară neatârnată, care a primit pe urmă numele de „Țară românească“, pe când pământul dintre Carpați și Nistru, adică Moldova și Basarabia de azi, era mai puțin locuit, și pare să nu fi avut voievozi puternici ca în Ardeal. Români coborâți dela munte la șes locuiau în sate răsărite, fără o anumită rânduială politică. Aceștia au fost, după tulburările pricinuite de venirea popoarelor barbare, cei dintâi locuitori ai țării Moldovei, și prin urmare și ai Bucovinei. Ei sunt totodată strămoșii Răzeșilor.

Tara Moldovei.

Dar Români au avut încă de suferit sub o furtună grozavă, adică năvălirea Tatarilor. Ei au trebuit din nou să se ascundă în munți și abia după o sută de ani au putut cuteza să se coboare iar la șes, adică după ce un craiu unguresc, Ludovic de Anju, a bătut pe Tatars și i-a silit să părăsască Moldova. În aceste lupte au luptat și Români, și mai ales Români din Maramureș, o țară ce se află între Ardeal și Galiția. Atunci Români au putut iar lua în stăpânire locurile părăsite de ei, și atunci li-a venit și voivod, adică un voivod român din Maramureș, care se numia Dragoș. Dar încă înainte de Dragoș, scrisori vechi polone pomenesc pe un voivod român Ștefan, în „țara Șepenițului“, va să zică în Bucovina de nord, ceea ce dovedește cât de vechi locuitori pe acest pământ sunt Români.

Dragoș, venind din Maramureș, a întemeiat voievodatul Moldovei, dând numele acestei țări după numele râului „Moldova“, dar a aflat aice și locuitori vechi, mai ales prin munți, unde Români erau scutiți de urgia Tatarilor. Țara Moldovei s'a sporit foarte iute, așa că preste vr'o 60 sau 70 de ani, voivodul Alexandru-cel-Bun se numia „Domn dela munte până la mare“, adică hotarele Moldovei ajunsese până la Marea neagră, apoi,

spre răsărit și miazănoapte, până la Nistru și cuprindea așadar și Bucovina noastră și toată Basarabia de astăzi. Voivozii moldoveni, și mai ales Ștefan-cel-Mare, dela moartea căruia au trecut 407 ani, au fost dela început foarte puternici. Când au venit Turcii asupra țării, ei s'au luptat vitejește și nu i-au lăsat să treacă mai departe preste Moldova, însă cu timpul ei au slăbit în lupte, și Turcii dela o vreme au început a așeza Domni în țară pe cine le plăcea, sărăciau țara cu biruri grele și o asupriau așa, că Românii nu mai puteau să se scuture de acești stăpâni.

În anul 1775, așadară înainte de 135 de ani, Turcii au dat Austriei o parte din Moldova, care se afla între Galiția și Ardeal, ca să aibă Austria drum drept între aceste două țări. Această parte a Moldovei e Bucovina de azi. În anul 1812, Moșcalul, biruind pe Turci în războiu a luat altă parte din Moldova, adică țara între Nistru și Prut, numită azi Basarabia. Ce s'a întâmplat mai departe în Moldova, putem acum să trecem cu vederea, pentru ca să venim la ceea ce voim să zicem despre Răzeși.

(Va urma).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Povețe sau nadă de iscoadă?

Pentru »Foaia Poporului«.

În numărul din urmă, „Foaia Poporului“ ne aplică următoarea lecție: „În contradicție cu programul desfășurat la apariția ei (adecă a gazetei noastre) — după cât ne aducem aminte, era vorba de trezirea Răzeșimii la viață națională — și accentuat în mai multe rânduri, Gazeta Mazililor începând cu numărul ei ultim (4), a intrat de-abinele în apele politicei militante. „Politicianii, gazetarii“ partidului și în special d. Oniciu'l își capătă porțiunea lor. „Gazeta Mazililor“ secundează „Revista Politică“. Noi dorim să știm: Face „Gazeta Mazililor“ politică militantă? Asta pentru orientarea noastră. Încolo, ne rezervăm dreptul de-a reveni asupra tinutei noastre la apariția gazetei“.

Va să zică o predică încâtva strașnică, de pe un pedestal înalt. Să vedem însă, pe ce se bazează această lecție. Recitesc numărul 4: De „politiciani și gazetari“ e vorba în articolul „Îndreptățirea luptei noastre și folosul ei pentru neamul românesc din Bucovina“. Aci se zice, reproducându-se un articol din gazeta „Bucovina“ din anul 1848, privitor la chestia Răzeșilor de

peste Prut, între altele: „Iată articolul, care ar putea servi politicianilor și gazetarilor noștri drept exemplu“, și se insistă asupra chestiei răzeșești, neglijată prin atâta timp de politicieni și gazetari. Deci unde e o abatere dela program? Noi doar, lucrând în interesul Răzeșimii ca parte a nației române, trebuie să arătăm ce nu s'a făcut până acuma și ce ar trebui făcut de-acum înainte. Numele domnului Onciul e amintit în următorul nex: „S'ar părea, că recunoaștem și noi teoria d-lui Onciul, că în sud s'a romanizat, iar în nord s'a rutenizat. Dar suntem departe de a accepta părerea aceasta“. Deci unde e „porțiunea“ ce o capătă „în special d. Onciul?“ Doar nu putem fi siliți să recunoaștem orice părere a D-sale, și dacă o spunem, aceasta încă nu înseamnă o „porțiune“ în sensul celor din „Revista Politică“, ci poate cel mult să se explice așa, că voim să atragem atenția d-lui Onciul asupra chestiei răzeșești. Noi doar suntem chiar în drept a reclama tot sprijinul d-lui Onciul, fiind D-sa din neam de Mazili și având astfel îndătoriri față de această pătură a Românilor, îndătoriri pe cari ar putea să le împlinescă mai lesne ca alții, de oarece are mai mare putere, fiind deputat. A spune că secundăm „Revista Politică“, e o înșinuare calculată, pentru a ne discredita în fața opiniei publice fără nici un motiv. Noi protestăm contra acestui mod de a lovi pe nedrept, bănuindu-ne de tulburători ai păcii. Noi ne ținem de programul nostru și nu vorbim de politica generală a Românilor decât doar întâmplător, pentru constatarea faptelor și informarea cetitorilor noștri, nu însă pentru a combate partidul pe care l-am dori cât se poate de solid și puternic. Politică militantă vom face, nu însă împotriva Românilor, dela cari, din contră așteptăm sprijin. Se înțelege însă, că vom răspunde oricui dacă vom fi atacați.

„Foaia Poporului“ însă, binevoiască a-și spune franc părerea, căci notița de care vorbim arată a fi numai o suspiciune și un fel de provocare ca să ne „arătăm arama“, cum s'ar zice, și să procurăm, prin vre-o replică nesocotită, o aparență de îndreptățire atacurilor ce ar urma în protiva noastră. Ne pare rău că, în loc de a fi sprijiniți, suntem siliți să pierdem timpul cu discuții de aceste.

Avis de urgență deputaților.

În timpul recent au fost înaintați în rangul VII profesorii Iwasiuk și Zukowski; cel dintâiu e definitiv dela 1900, al doilea dela 1904. D. Iwasiuk a fost învățător la școala poporală, a trecut examenul pentru școlile civile în Lemberg, e de un an conducător al secției rutene dela „Școala Normală“ și azi a ajuns în rangul VII, pe când o samă din profesorii lui de odinioară sunt încă în rangul VIII. Un comentariu e superfluu.

D. Zukowski a fost învățător suplinitor la „Școala de aplicație“ dela „Școala Normală“, a făcut examenul pentru școlile civile în Lemberg și a avansat în decurs de 6 ani de două ori, adică în rangul al VIII-lea și al VII-lea.

Am voi să știm, ce merite deosebite au acești domni, cari au avansat așa de repede? Unul e ajutor de director și celalalt inspector pentru școlile polone. În special ce merite are d. Iwasiuk, care după 13 ani de serviciu e deja în rangul VII și în deosebi pentru cari merite a avansat în decurs de 3 ani de două ori dela rangul IX—VII.

Noi nu cunoaștem meritele d-lor acestora. Dar iată explicația! Iwasiuk e rus și Zukowski polon! Asta ajunge să fii înaintat în rang. Tot așa e și la nemți (vezi cazurile cu prof. R. Kaindl și A. Richter, cari deasemenea au avansat destul de timpuriu la rangul VIII fără studii academice). Cum e la noi Românii? Ai noștri trebuie să aștepte 10 ani ca profesori definitivi, ca să corespundă legilor pentru înaintare. Astfel a așteptat prof. A. Buga, Dr. R. Sbierea, N. Slusariuc etc. 10 ani și mai bine până au ajuns la rangul VIII. Dar Dr. Eugen Botezat, care e cunoscut în știință ca un bărbat erudit și e citat de pe catedrele universităților de autorități pe terenul științific au dus-o mai bine? În anul al 10-lea de serviciu fu provocat d. Botezat să prezinte tabela de calificare pentru a fi propus de direcțiune pentru avansare, dar fiind D-lui Român nu ajungeau pentru consiliul școlar meritele pe terenul științific și nu fu avansat. Avansarea i-a venit abia două luni în urma celor 10 ani ceruți de lege.

Prof. A. Polonic împlinește acum 10 ani definitivi și încă nu e trecut la rangul VIII cu toate că, pe lângă învățământ, jefiște mult timp pentru biblioteca elevilor, pe care o conduce de șase, și pentru biblioteca profesorilor al cărei custode e de 4 ani. Afară de aceea a fost custode al bibliotecii școlarilor sârmani.

Dar să trecem mai departe.

D. Dr. Cuparencu servește al 14-lea an, ca profesor definitiv al 9-lea an, și cu toate că a fost propus din partea direcțiunii dimpreună cu d. Polonic pentru avansare în rangul VIII, n'a fost înaintat până azi. Drept că legea cere 10 ani definitiv pentru avansare, dar de ce se fac excepții cu Rușii, Polonii și Nemții? Legea admite doară, că pentru merite deosebite înaintarea poate urma și înainte de 10 ani. De ce nu să recunosc meritele d-lor Polonic și Dr. Cuparencu?

Dr. Cuparencu e de 6 ani custode al cabinetului istoric-geografic, a fost 2 ani custode la lădița școlii, 2 ani la biblioteca elevilor, a obținut anul trecut gradul de doctor în filosofie din filologia română, servește la al IV-lea institut, are dela toți directorii decrete de laudă și calificării foarte bune, e al 7-lea an membru în comisiunea examinătoare pentru școalele populare și civile. Oare toate aceste nu sunt merite care ar trebui să fie considerate măcar din punctul de vedere al egalei îndreptățiri. Sau poate că activitatea pe terenul național al d-lui Cuparencu e un motiv de preterare? Să ni numească cei chemați meritele celor ce au avansat înainte de a corespunde legii? Ce zice d. inspector la toate aceste? Ce zic deputații români?

Când a fost d. Dr. Cuparencu profesor definitiv la „Școala Normală“, era d. Zukowski învățător suplinitor (1904), iar d. Kumanowski dela gimnaziul II, profesor provisor. Kumanowski e de mult în rangul VIII, Zukowski chiar în rangul VII. D. Malachowski a prestat examenul în urma d-lui N. Slusariuc. Pe când d. Slusariuc nici nu visa de rangul VIII, Malachowski a fost înaintat în acest rang după 6 ani definitiv. Și d. prof. Buga a prestat examenul de stat înainte de d. Malachowski și a așteptat să ajungă la rangul VIII peste 10 ani, cu toate că conduce cabinetul de fizică, de când există institutul, se interesează mult dela primii săi ani de serviciu de jocurile tinerimii școlare (Jugendspiele) și poartă toată administrația pentru ajutorarea elevilor sărmani.

Prof. Dr. Broch a avansat cu 6 ani, Dr. Nathansky cu 7. Ce lucru deosebit au prestat domniile aceștia? Poate a fost preferit d. Nathansky pentru aceea, că a comis o nedreptate eclatantă față de o gimnaziastă româncă, astfel că chiar ministerul a trebuit să intervie. Cazuri de aceste mai avem, și multe altele.

Acest sistem de a proteja pe străini și de a pretera pe Români, se continuă și în era inspectorului român, care la timpul său, fiind adlat în consiliul școlar de țară, se scuza, că n'are putere, iar de când are putere par'că ar avea „mâni legate“. Asta nu

înțelegem, deoarece pe lângă puterea de inspector și sprijinul deputaților români are chiar un frate deputat în parlament și dietă, prin al cărui sprijin ar putea de bună samă esopera mult mai mult ca ori care alt inspector. Aceste-s visele de laur și speranțele mândre ce le-am nutrit cu prilejul numirii inspectorului român? Are președintele țării Exc. Sa d. Bleyleben știre de aceste nedreptăți față de profesorii români? Așteptăm să se îndrepte lucrurile cât mai grabnic cu atât mai mult, că ni-au sosit și din multe alte locuri și din părțile răzeșesti plângeri juste pe terenul școlar, la cari vom reveni. Rugăm pe deputații români să-și facă datoria și să interpeleze atât la guvernul local, cât și la minister, protestând în contra acestei crase nedreptăți a profesorilor români. Cerem numai egală îndreptățire și nu hătăruri personale.

Iustus.

Din țară.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din Comarești.

În 25 Decembrie 1910 a avut loc o adunare generală extraordinară a soc. „Mazililor și răzeșilor“ în Comarești, la care au participat vicepreședintele soc. d. Dr. Iancu cav. de Cuparencu și d. Ioan Drafta. La gara din Slobozia-Comarești au fost întâmpinați reprezentanții societății din Cernăuți de mazilii și răzeșii comunei în frunte cu primarul d. Fuștei. Adunarea s'a ținut în curtea d-lui Fuștei la oarele 12. Au vorbit domnii Cuparencu și Drafta în limba românească și rusească, arătând rolul istoric al mazililor și răzeșilor; li-au povestit cum au venit neamurile de s'au așezat pe lângă ei și caută să li răpească limba și legea străbună silindu-i să învețe o limbă străină. Au provocat în fine pe toți cei prezenți să se înscrie în lista românească și să ție cu sfințenie la cinstea neamului. Te cuprindea un simț de compătimire, când îi vedeai pe bătrâni și tineri, sorbind cu lacrimi în ochi frumoasele cuvântări și strigând într'un glas: „Suntem români și voim școală românească“. În special a avut un efect mare orațiunea d-lui Drafta care poșede perfect limba ruteană și are mare trecere la răzeșii din Comarești, de unde e originar. Au luat parte la adunare foarte mulți țărani din Comarești și Panca, o deputație de mazili din Jadova în frunte cu d. Marcu, delegați din Cabești și Costești cu d-nii Teodosie

Mardari, Eusebie Procopovici și directorul Ioan cav. de Barbier. Foarte bună impresie a făcut la toți participanții prezența d-lui paroh local Dr. O. Malcinski.

Din familiile răzeșești din Comarești amintim Șcraba, Hadinca, Albota, Ignatescu, Orjendovici și Brânzan.

Mulțămim mazililor și răzeșilor pentru frumoasa primire ce au făcut-o membrilor din Cernăuți îndeosebi și d-lui Drafta, care cu prilejul acestei adunări a adus deasemenea mari jertfe materiale. Și în comuna aceasta am aflat ca și în Butușenița acelaș lucru, că inteligența română nu s'a interesat până acuma de loc de acești fii ai neamului, cari să sbat în valurile slavismului. Și dușmanii neamului considerau comuna Comarești de o citadelă sigură, a cărei temelie s'a prăbușit însă la primul asalt făcut de noi și nu ne îndoim, că astfel de temelii solide se află și în multe alte comune pretinse rutene, care lesne s'ar putea aduce pe calea adevărată. Dar ne-ar trebui numai un deputat în Storojineț, care să se ostenească în mijlocul sătenilor, ca să li asculte nevoile și să-i sprijinească din toată inima.

*

La stăruința răzeșilor și a țăranilor din Panca cari au luat parte la adunarea din Comarești, am convocat societatea noastră la 1 Ianuarie 1911 o adunare și la Panca. Din partea societății au fost domnii Cuparencu și Drafta, cari au avut de astădată deosebita cinste de a fi însoțiți de marele prietin al Românilor Pihuleak, care auzind de adunarea Românilor s'a grăbit să convoace și el o adunare la școală, pentru a paraliza adunarea noastră și pentru a împiedica trânta dela Comarești. Dar aceasta nu i-a succes. La el a fost vr'o 50 de ucraini trâmbițați de învățătorime, la noi vr'o 200 din frunțașii satului. A fost de față d. paroh local Constantin Palievici, d. paroh din Bobești Eusebie Procopovici și o deputăție de răzeși din Comarești. Reprezentanții noștri au avut și aice acelaș succes ca și în Comarești. S'au reclamat 150 de persoane cari au cerut să fie introduse în catastrul românesc.

Din Broscăuți.

De mulți ani se străduesc Rutenii să vâre, cu orice preț, în acest cuib răzeșesc o școală rusească. Toate mijloacele le-au pus ei la încercare ca să-și ajungă scopul, dar înzădar. Răzeșii cari uneori, din dușmănie față de un partid contrar celui al primarului sau al substitutului său, era să li înlesnească a-și ajunge scopul, își veniau în fire totdeauna, în momentul critic, părăseau hărțuielile

lor și zădărniceau astfel în momentul din urmă, ajungerea scopului ucrainilor. Dar cu toate aceste Rusneacii, conduși de un misionar uniatic, care ar vrea să se stabilească în Broscăuți ca să nu facă drumul dela Storojineț până aici pentru a liturgisi celor câteva zeci de credincioși ai săi, n'au încetat nici astăzi cu agitația lor pentru o școală ruscă. Și acum vre-o trei ani au iscodit ei un mijloc neîncercat până atunci, prin care credeau că-și vor ajunge de bună seamă ținta dorită. Ei au deschis la Broscăuți o bancă sătească, după sistemul Raiffeisen, și îndemneau în toate părțile pe săteni să între ca membri la bancă, ba că li oferiau mai-că cu sila împrumuturi pe timp nehotărât, astfel că mulți oameni s'au lăcomit și au căzut în cursă. Dar atâta au vrut Rusneacii! Odată ce oamenii s'au băgat în datorii la banca lor, au venit ei într'o zi de au cerut să-și deie dătornicii iscălitura pentru deschiderea unei școale rusești. Și care n'a vrut, fu amenințat că i se va scoate îndată la licitație avutul său pentru datoria dela bancă. Așa au stors Rușii făgăduiala multora, care voiau să scape cu avutul lor de peire, că vor consimți la cererea lor. Și ce să vezi! Într'o zi sosește, astă toamnă, dela căpitănie o comisie să constateze la fața locului dacă e motivată cererea pe date sigure și să îplinească pretensiunea Ucrainilor. Iscălitorii, însă, văzând primejdia îndoită ce-i amenință, pe de o parte școala ruscă care aveau ei să o susțină din câștigul sudorii lor, și apoi popa cel ras, s'au deșteptat și cu toții, afară de vr'o doi-trei, și-au retras iscăliturile siluite prin amenințări. Astfel s'a înlăturat primejdia, căci sermanii oameni, văzându-o cu ochii, au preferit să facă aiurea datorii și să plătească camătă mai mare numai să scape de beleaua cu banca ruscă. Laudă li se cuvine harnicilor răzeși și celorlalți gospodari cinștiți din Broscăuți pentru purtarea lor, laudă li se cuvine și conducătorilor spirituali ai acestora, îndeosebi părintelui Popovici, pentru că i-au sfătuit ce au să facă, ca să scape de pericolul în care au încăput fără voie.

Dar acuma să facem o constatare. Cât de deosebit sunt tratate cererile Rutenilor și cele ale Românilor! Pe când la Broscăuți, pe o petiție cu iscălituri stoarse prin înșelăciune și puse chiar fără știrea oamenilor, vine o comisie ca să încheie proces verbal la starea locului, în Mihalcea rămân zădărnice toate drumurile făcute de sărmanii oameni la palatul prezidentului țării din Cernăuți și bieții, după 14 ani de trudă fără ispravă și de cereri nebăgate în samă de cei ce sunt chemați să veghîeze la observarea legilor și la împlinirea dorințelor juste ale cetățenilor, se văd siliți să recurgă la

un mijloc extrem, scoțând pe învățătorii ucraini din școală și trimițându-și copiii acasă, nădăjduind că măcar așa vor ajunge la dreptul lor. Nu putem face responsabil guvernul întreg pentru nerezolvirea cererii Mihălțenilor, dar funcționarul care a luat în samă petiția oamenilor și n'a supus-o forurilor mai înalte pentru a se hotărî dacă li se dă școală românească sau ba, ar trebui să-și primească răsplata cuvenită, fie acel funcționar chiar d. O. Popovici, inspectorul atotputernic al Rutenilor. Căci oamenii susțin pe funcționari din banul lor nu pentru aceea, ca aceștia să le oprească drepturile garantate de legile împărătești.

Știri mărunte.

Avansare. D-l Teodor Bujor, director al gimnasiului III de stat din Cernăuți, a avansat la rangul VI. Felicităm pe d. Bujor la aceasta înaintare meritată și ne bucurăm că n-a rămas în acelaș rang cu domnii „Hauptlehrer“ Iwasiuk și Zukowski.

Baniia-Mold. La constituirea comitetului comunal a reușit să fie ales ca primar d. Eudoxie cav. Ursachi, mare proprietar. Ne mirăm însă cum vine să figureze ca primul său adlat un „Mendl“.

Numire. D-l Ioan de Popescul, catihet la școala primară gr. or. din Cernăuți, e numit paroh la Stănești de-sus pe Ceremuș. Felicitările noastre.

Petrecere. „Societatea Mazililor și Răzeșilor bucovineni“ va aranja în 13 Februar a. c. în „Dom Polski, Str. Domnească Nr. 40, o petrecere cu dans. Detalii vor urma în procsimul număr.

Caz de moarte. În 13 l. c. a răpăusat d-na Artemisia de Calmuțchi născ. de Grigorcea. — În Băiașești a repăusat d-na Eufrosina de Pantasi, care a fost o mare binefăcătoare pentru Băiașești și comunele învecinate.

Soc. „Lumina“. Comitetul societății cantorilor români din Bucovina „Lumina“ ales în 2 Ianuarie c., s'a constituit în următorul mod: Prezident: Andrei Brăteanu; viceprezident I: Dr. Nicolae Vasiloschi; viceprezident II: Nistor Tușinschi; secretar I: George Hreniuc; secretar II: Casian cav. de Țopa; casar: Dionisie Bendeschi; controlor: Mihaiu Beuca; bibliotecar: Victor de Vlaicu; econom: Isidor Jemna. — Ca substituiți s'au ales domnii Ion Drafta, Petru Jancoschi și Chiperiu.

Pentru prisăcari. Adunarea generală a Insoțirii centrale a societăților de albinărit din Bucovina va avea loc Dumineca în 22 Ianuar la oarele 2 după masă în Sala de desemn a Școlii agronomice. În aceeași zi, la 10 oare demineța se va ținea tot acolo adunarea generală a filialei de albinărit pentru Cernăuți și împrejurime, la care pot lua parte toți cei ce se interesează de albinărit.

Adunarea generală ordinară a Soc. Mazililor și Răzeșilor bucovineni, despre care vom raporta detaliat în proximal număr, ținută în 18 Decembrie 1910, a ales pe termenul de trei ani următorul comitet: Dionisie cav. de Bejan, consilier de consistor, preșident; prof. dr. Iancu cav. de Cuparencu, I-ii vicepreșident; dr. Emanuil cav. de Păunel, șef de poștă; inginer Ioan de Popescul, secretar; prof. Ioan de Popescul, casier; Iancu cav. de Preda, primar la Mușenița, Nichifor Șcraba, inv. în Cernăuți; Iancu cav. de Tiron, prof. la Rădăuți; Eusebie cav. de Tudan, prof. în Cernăuți; Alexandru Vitenco, prof. la școala reală sup. în Cernăuți; Leon cav. de Vlaico, propr. la Horoșăuți; Stefan de Volcinski, prof. la Cernăuți; Casian cav. de Zopa, inv. în Cernăuți; prof. Dimițrie cav. de Zopa, II-lea vicepreșident. Totodată a numit adunarea generală de membri onorari pe dnii: Vasile cav. de Tudan, notar în Stulpicani; dr. Daniil Verenca, director în Câmpulung. Eusebie Procopovici, paroh în Bobești, pentru serviciile mari prestate pentru cauza răzășească. — Felicităm și noi pe membrii de onoare.

Gimnaziul i. r. al III-lea de stat în Cernăuți. Examele pentru privațiști au loc la 31 Ianuar și 1 Februar c. dela 8 oare a. m. și se vor ținea înainte și după amiazăzi. Elevii trebuie să achite banii școlii și taxa prescrișă pentru examene până cel târziu 29 respective 30 c.

Din Ropcea ni sosesc plângeri, că abonații noștri primesc gazeta abia după o săptămână dela expediare. Așteptăm cazuri concrete și vom face arătare la direcția poștelor

Intrunire socială. Sâmbătă în 3 Faur c. se intrunesc la „palatul național“ membrii soc. „Mazililor și Răzeșilor“ în onorea d-lui paroh Ioan de Popescul.

Din Costești. Protestăm contra încălcărilor de lege la facerea recensământului de cătră primarul analfabet Tudan și comisarul Rogosievici cu atribuțiile unui executor. Sute de Răzeși sunt revoltaji de terorizările acestor funcționari și de nebăgarea în samă a depunerilor ce fac la primărie. Funcționarii aceștia scuză purtarea lor cu aceea, că dacă nu va fi satul întreg rutean pe listă, atunci vor fi scoși din serviciu. Primarul e provizor și a fost la adunarea primarilor și secretarilor convocată de dl Stocki vice-căpitan al țării. S'au trimis multe telegrame la guvernul din Cernăuți, dar până acu fără rezultat. Cerem instituirea unei comisiuni nepărtinitoare și revizuirea listelor de conscripție.

Limba românească în Basarabia. Zilele trecute a făcut un deputat rus Gulokin, propunerea ca să se permită Moldovenilor, de a fi instruiți în școalele lor românește. Propunerea a rămas cu 8 voturi în minoritate. Toți deputații basarabeni români de origine, unii chiar preoți, au votat contra. „Din tine peirea ta Israile“!